

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

2.6.2014

Dnro 98/2014

ERIÄVÄ MIELIPIDE LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ERÄIDEN MAA- JA PUUTARHATALOUESTA PERÄISIN OLEVIENT PÄÄSTÖJEN RAJOITTAMISESTA

Yleistä

Nitraattiasetuksen uudistamista on valmisteltu ympäristöministeriön 28.10.2011 asettamassa työryhmässä, jonka yhtenä jäsenenä on ollut MTK ry. Olemme jättäneet asetusluonnokseen eriävän mielipiteen (28.6.2013) sekä lausunnot (2.9.2013, 15.5.2013) ensimmäisen ja toisen lausuntokierroksen asetus- ja muistioluonnoksiin. Vaikka eräät asetuksen kohdat ovat kehittyneet valmistelun aikana myönteisempään suuntaan, on asetusluonnoksessa edelleen useita kohtia, joita MTK ei voi hyväksyä.

Suomen hallitus sitoutui Itämerihuippukokouksessa (Baltic Sea Action Summit 10.2.2010) siihen, että kaikilla toimialoilla ryhdytään tehostettuihin toimiin Saaristomeren hyvä tilan saavuttamiseksi vuoteen 2020 mennessä ja Suomesta tehdään ravinteiden kierrätyksen esimerkkialue. Ympäristöministeriöllä on ohjelma, jonka tavoitteena on ravinnepäästöjen vähentäminen sekä lannan, puhdistamolietteiden että muiden ravinteita sisältävien sivutuotteiden tehokkaampi kierrättäminen.

Ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen loppuraportissa (MYTVAS 3, 13.5.2014) todetaan, että "Maatalouden ravinnekuormituksen perusongelma onkin kotieläintuotannon ja kasvintuotannon eriytyminen toisistaan, mikä on heikentänyt ravinteiden käytön tarkoituksenmukaisuutta. Siksi on keskityttävä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka sekä lisäävät lannan sisältämien ravinteiden hyväksikäyttöä että vähentävät lantaan päätyvien ravinteiden määrää."

Asetusluonnokseen kirjatulla vaatimuksilla vaikeutetaan ravinteiden järkevää käyttöä ja kierrättämistä eli ympäristöministeriö toimii sekä omia että hallituksen tavoitteita vastaan.

Kustannus- ja ympäristövaikutukset

Muiston kustannus- ja ympäristövaikutusten analyysiosuus on vähitellen tarkentunut, mutta on edelleen hyvin puutteellinen.

Muistiossa on käsitelty lantatilavuuksien kasvusta ja kattamisesta aiheutuvia kustannuksia kotieläintilojen kannalta. Asetusluonnoksessa edellytetään myös lantaa vastaanottavien tilojen rakentavan lantavastot, mikäli vastaanotto ei tapahdu neljän viikon sisällä ennen levittämistä. Tämän seurauksena on rakennettava paljon uusia lantaloita, mikäli kasvinviljelytilat haluavat jatkossa ottaa vastaan lantaa merkittäviä määriä. Tätä ei ole kustannuslaskelmissa huomioitu.

Lannan aumauksen tilalle on ehdotettu mm. kustannuksia lisääviä etälantaloita. Tämä lisää kustannuksia, mutta ei myöskään ole aina edes mahdollista, koska noin kolmannes viljelymaasta on vuokrattua. Asetusluonnokseen on kirjattu, että kompostointi tulee jatkossa tehdä vähintään tiivispohjaisella alustalla. Muistiossa esitetään yksikkökustannukset, mutta ei ole lainkaan arvioitu, kuinka paljon ja kuinka suuria alustoja tulee kaikkiaan tehtäväksi.

Kustannusvaikutusten arvioinnissa ei ole lainkaan huomioitu muita kustannuksia, joita maataloudelle aiheutuu asetukseen kirjattujen sääntöjen noudattamisesta. Ravinteiden käyttöä koskevien säädösten kiristyminen (ravinnemäärät, levitystavat ja -ajat, kaltevuus) lisää lannan levitysalan ja levitykseen tarvittavan ajan tarvetta ja vaatimuksia levityskalustolle. Tämä johtaa siihen, että joudutaan ostamaan, vuokraamaan tai raivaamaan lisää peltoa, jota tila ei muuten tarvitsisi. Levitys- ja vetokalustolta vaaditaan lisää tehoa ja kokoa, joka puolestaan on haitallista muun muassa maan rakenteen kannalta. Multausvaatimusten kiristyminen voi johtaa uuden levityskaluston hankintatarpeeseen. Ravinteiden käytön kiristymisellä on vaikutuksia lannan lisäksi myös muiden orgaanisten lannoitevalmisteiden käyttömahdollisuuksiin.

Jaloittelualueiden kiristyneet vaatimukset lisäävät kustannuksia. Toisena vaihtoehtona on eläinten pitäminen jatkuvasti sisällä, mikä on eläinten hyvinvoinnin kannalta haitallista. Lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden multausvaatimuksen ulottaminen suorakylvölohkoille myös keväällä lisää kustannuksia tai orgaanisten tuotteiden käytöstä pidättäytytään. Lannan levittämisen ohjaaminen kevääseen pakottaa teid parantamiseen, mikä lisää niin yksityisten kuin valtion kustannuksia. Vuokramaiden kohdalla tämä saattaa olla erittäin hankalaa.

Epäsuoria kustannuksia syntyy siitä, että asetusluonnokseen kirjatut ehdot vaikuttavat valmisteilla olevaan ympäristökorvausohjelmaan toimenpidevalikoimaa supistamalla ja korvaustasoa alentamalla (sallittujen ravinnemäärien aleneminen, tarvittavien ravinneanalyysien ja kirjanpitovelvollisuuden lisääntyminen). Tämä heikentää viljelijöiden kiinnostusta sitoutua ympäristökorvausohjelmaan, jolla tavoitellaan monia ympäristöhyötyjä.

Muistiosta puuttuu myös kokonaan vertailu muihin maihin. Ehdot saattavat olla samaa tasoa monessa muussakin maassa, mutta maasta vain osa on määriteltä nitraattiherkäksi alueeksi. Tämä heijastuu suoraan toimenpiteestä maataloudelle kokonaisuutena tuleviin kustannuksiin ja edelleen Suomen maatalouden toimintaedellytyksiin ja kilpailukykyyn yhteisellä markkina-alueella.

Hallinnolle arvioidaan tulevan lisää kuluja asetuksen toimeenpanosta ja valvonnasta. Vaikutusta ei pidetä merkittävänä, mutta tarkempi arvio asiasta puuttuu. Valvottavia kohteita tulee lisää (esim. lantalat, kompostointialustat, laajempi levitysalue) ja valvonnassa vaaditaan uusia mittausvälineitä (kaltevuus). Muistiossa korostetaan laserkeilaustekniikan merkitystä valvonnassa. Tekniikka auttaa kaltevien pintojen kohdentamisessa, mutta ei poista paikalla tehtävää valvontaa: onko alueella toimittu kuten säädökset edellyttävät.

Lisääntynyt valvonta lisää myös maatalouden kustannuksia. Valvottavien kohteiden ja toimenpiteiden suuri määrä kuluttaa runsaasti viljelijän aikaa. Jos valvonta kohdistuu esimerkiksi lannan käyttöön, voi olla vaikea todentaa käytetty menetelmä ellei valvontaa tehdä juuri silloin, kun työ on kiireiseen aikaan käynnissä. Valvonnan vaikeus lisää riskiä ristiriitatilanteisiin, jotka pahimmillaan johtavat oikeusprosessihin. Valvonnan tuloksilla on viljelijöille erityisen suuri merkitys, sillä osa asetuksesta on myös osa täydentäviä ehtoja. Mahdollisessa rikkomustilanteessa voi tulla sekä oikeudellisia että tukiin kohdistuvia seuraamuksia.

Ympäristövaikutusten kohdalla ei ole esitetty arvioita, kuinka paljon esitetyt toimet vähentäisivät ravinteiden huuhtoutumista tai niiden riskiä. Muistiossa viitataan Turtolan ja Kemppaisen (1998) tutkimukseen lannan syyslevityksen haitallisuudesta kevätlevitykseen verrattuna. Tutkimuksessa on kuitenkin syyslevitykselle käytetty pintalevitystä, joka ei vastaa asetusluonnoksen säädöksiä eikä näin ole tässä mielessä pätevä. Viimeaikaisten tutkimusten (Poseidon-hankkeen loppuraportti 2014) perusteella lannan kevätlevityksessä maan tiivistymisriski on suuri, kuten myös muistiossa mainitaan, mutta silti asetuksella halutaan ohjata levitystä kevään suuntaan pois syksystä. Lisäksi tiivistymisen haitat saattavat olla kymmeniä vuosia kestäviä (Schjønning, Lamandé, Berisso, Simojoki, Alakukku & Andreassen 2013). Ammoniakkipäästöjen arvioit perustuvat muulla kuin Suomessa tehtyihin tutkimustuloksiin.

MTK vaatii, että tärkeimmille toimenpiteille esitetään kustannus-hyötyanalyysi (€/kg N). Maatalouden toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä ei saa heikentää tarpeettomasti. Maataloudelle ei saa osoittaa lisää kustannuksia toimenpiteistä, joista saatavat ympäristöhyödyt jäävät pieniksi.

Asetusluonnos

5 § Lannan varastointi

MTK ei hyväksy, että lantaa vastaanottavalta tilalta vaaditaan rakennettu lantala niissä tapauksissa, jolloin sen varastointi olisi teknisesti mahdollista aumassa orgaanisen lannoitevalmisteiden tapaan. Tämä lisää kustannuksia ja heikentää ravinteiden tehokasta hyödyntämistä.

MTK pitää outona, että valmistelun tässä vaiheessa ei ole kaikille eläinlajeille määritelty lantavarastojen ohjetilavuuksia, vaan ne lisätään asetukseen vasta juuri ennen valtioneuvostokäsittelyä.

6 § Pakkaamattomien orgaanisten lannoitevalmisteiden varastointi

MTK vaatii, että 6 § tulee laajentaa koskemaan myös kuivalantaa, jolloin erillistä 8 § ei tarvita. Riittävän kuiva-ainepitoisten orgaanisten lannoitevalmisteiden aumaus on mahdollista kolmea talvikuukautta lukuun ottamatta. Muistiossa todetaan, että oikein tehdyllä aumauksella voidaan hallita siitä mahdollisesti aiheutuvaa kuormitusta. Orgaanisten lannoitevalmisteiden ravinnepitoisuudet ovat helposti korkeammat kuin lannan. Jos oikein tehdyllä aumauksella pystytään hallitsemaan ravinnerikkaamman tuotteen ympäristöriskejä, ovat myös lannan aumauksen riskit hallittavissa samoilla aumausehdoilla.

7 § Rakenteelliset vaatimukset

Kompostointialustojen rakentaminen lisää maatalouden kustannuksia. MTK vaatii, että lannan kompostointi tulee olla mahdollista samoin ehdoin kuin orgaanisten lannoitevalmisteiden aumavarastointi.

Jaloittelualueille annetut määräykset johtavat helposti siihen, että eläimiä ei enää päästetä ulos. Tämä heikentää eläinten hyvinvointia.

10 § Lannoitteiden käyttö

Asetusluonnoksessa todetaan, että lannoitteet on levitettävä pellolle siten, että valumia vesiin ei tapahdu eikä pohjamaan tiivistymisvaaraa ole. Peltoviljelyssä on aina ravinteiden huuhtoutumisen ja tiivistymisen riski, vaikka toiminta olisi parhaiden käytäntöjen mukaista, joten lause tulee muuttaa muotoon "Lannoitteet on levitettävä pellolle tasaisesti siten, että valumat vesiin estetään mahdollisimman tehokkaasti ja vältetään pohjamaan tiivistymistä."

Luonnoksen mukaan lannan ja lannoitevalmisteiden levittäminen pellolle on kielletty 1.11. - 31.3. Syksyisen lannanlevityksen aikarajaa ei saa kiristää nykyisestä vaan aikaa tulee pidentää. MTK vaatii, että levitys on sallittua muulloin paitsi 1.12. - 31.3. Pitkä levitysaika mahdollistaa ravinteiden järkevän käytön silloin, kun ravinteiden huuhtoutumis- ja haihtumisriski on mahdollisimman pieni.

Asetusluonnoksen mukaan kasvipeitteisenä talven yli pidettäville peltolohkoille lantaa ja orgaanista lannoitevalmistetta saa 1.9. alkaen levittää vain sijoittamalla, ellei kyseessä ole syysviljan kylvöä edeltävä lannan levitys. MTK vaatii, että lannan ja orgaanisten lannoitteiden käyttö nurmen pintaan tulee olla sallittua nykyiseen takarajaan eli 15.9. asti. Tämä on tarpeen erityisesti Pohjois-Suomessa. Lisäksi poikkeus tulee laajentaa koskemaan syysviljojen kylvön lisäksi myös muiden kasvien (mm. nurmen) syksyllä tapahtuvaa kylvöä. Syysvilja tulee siten korjata sanalla 'syyskylvöinen kasvi'.

Lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden levitys kielletään peltolohkon osilla, joiden kaltevuus on vähintään 15 %. Kaltevuuden määrittäminen vaatii erityislaitteet tai vaihtoehtoisesti tarkat kartat. Paikan päällä tehtävät mittaukset lisäävät niin maatalouden kuin valvonnan kustannuksia.

MTK vaatii, että lannan multaamiselle kaltevilla lohkoilla asetetaan 24 tunnin aikaraja kuten muillakin lohkoilla.

11 § Typpilannoitemäärät

Lausunnolla olleessa asetustalonnoksessa syksyllä 1.9. jälkeen lannassa ja orgaanisissa lannoitevalmisteissa levitettävän liukoisien typen määräksi oli esitetty maksimissaan 30 kg/ha. Useat tahot esittivät heh-

taarikohtaisen levitysmäärän nostamista esimerkiksi 40 kg:aan, mutta nykyiseen versioon määrää on laskettu 20 kg:aan. Perusteluna saattaa olla se, että syysviljoille on sallittu annettavan syksyllä 20 kg liuk.N/ha eloperäisillä mailla eikä ole järkevää sallia suurempaa typpimäärää lohkoille, jotka ovat talven yli ilman kasvipeitettä. 20 kg:n typpimäärä on kuitenkin täysin kestävä, sillä se pienentää levitettävät lantamäärät (m^3/ha) erittäin pieniksi, jolloin saman lantamäärän levittämiseen tarvitaan enemmän levitysalaa, jos levittäminen ylipäättään onnistuu käytettävissä olevalla kalustolla. Tämä lisää maan rakenteelle haitallista peltoliikennettä sekä työmäärää. Pienet levitysmäärät vievät viljelijöiltä myös mahdollisuuden hakea lietelannan sijoittamisen tukea (ympäristökorvaus).

MTK vaatii, että sallittu liukoisen typen syksyinen levitysmäärä nostetaan 40 kiloon hehtaaria kohti kaikille lohkoille.

12 § Lannan ravinnepitoisuuksien määrittäminen

Asetuksella ei säädetä fosforin käytöstä, joten lannasta ei tule vaatia kokonaisfosforin määrittämistä.

13 § Toiminnanharjoittajan kirjanpitovelvollisuus

Kokonaisfosforin kirjaustarve on tarpeeton. Kirjanpidoksi tulee riittää tilatason kirjanpito.

16 § Siirtymäsäännökset

MTK vaatii, että siirtymäsäännöksiin kirjataan riittävän pitkä aika kompostointialustojen perustamiseen sekä lantaloiden rakentamiseen lantaa vastaanottaville tiloille. Lisäksi jaloittelualueita koskevia määräyksiä tulee soveltaa vain uusiin alueisiin.

Helsingissä 2. kesäkuuta 2014

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Liisa Pietola
ympäristöjohtaja

Airi Kulmala
projektikoordinaattori